

РЕЦЕНЗІЇ. ОГЛЯДИ. АНОТАЦІЇ

*Тамара Демченко,
Наталя Кравченко*

●

ЛЮДИНА, ЯКА НЕ ЗАХОТІЛА БУТИ ОСТРОВОМ

Рецензія на книжку: «День і вічність Джеймса Мейса / За заг. ред. Л.Івшиної. - Вид. перше. - К.: ЗАТ «Українська прес-група», 2005. - 448 с.»

*No man is an Island, entire of it selfe;
every man is a piece of the Continent, a part
of the maine; if Clod bee washed away by
the Sea, Europe is the lesse, as well as if a
Mannor of thy friends or of thine owne were;
any mans dearth diminishes me, because I
am involved in Mankinde; And therefore
never send to know for whom the bell tolls; It
tolls for thee.*

John Donne.

*Немає людини, що була б як острів,
сама по собі; кожна людина - грудка
землі, часточка суходолу; і якщо море
змиє хоч би скалку материка, поменшає
Європа, і те саме буде, якщо змиє мис,
або оселю друга твого, а чи твою власну;
від смерті кожної людини малію і я, бо
єдиний з усім людством; тому ніколи не
питай, по кому подзвін - він по тобі.*

Джон Донн.

Попри всю простоту цього класичного, одного з найпривабливіших визначень гуманізму, на яке тільки спромоглася велика епоха Ренесансу і який став широко відомим у XX ст., завдяки тому, що Е.Гемінгвей (Хемінгуей) обрав його епіграфом до роману «For whom the Bell Tolls» («По кому подзвін»), насправді людей, котрі були б здатні на дотримання його приписів у повсякденному житті, тобто прагнули реалізувати їх у практичному сенсі, не так уже й багато знайшлося у всій наступній історії людства. Власне, їх можна назвати поіменно - тих, кому чуже горе боліло, як своє, хто здатен був на великі особисті втрати, аж до загибелі, аби допомогти далеким, чужим, «іншим», хто своє життя поклав на те, щоб подолати пануючу в

суспільстві «острівну» психологію. Джеймс Мейс - поза всяким сумнівом, належить до цієї славної когорти світочів людства.

З відчуттям певного остраху ми приступаємо до аналізу нової книги редакції газети «День» - «День і вічність Джеймса Мейса», яка є водночас і гідним внеском у величезну за обсягом, але далеко не завершену, історію голодомору в Україні, і даниною пам'яті великого Американця і великого Українця. Але на цьому її значення не вичерпується. Насамперед треба зазначити, що ця зі смаком оздоблена книжка - несподіваний, цікавий, і, безперечно, перспективний поворот у долі редакційної серії «Україна incognita». Після трьох видань, які склалися з чітко окреслених тематично нарисів невідомої і, чого вже гріха таїти, напівзабутої історії та культури України, непростих, драматичних, а часом і трагічних сторінок відносин з Росією та Польщею, редакція звернулася до персонального принципу укладання збірника. Після «мейсівського» збірника з'явилися ще й «Апокрифи» Клари Гудзик, а зовсім недавно, згідно з інформацією, вміщеною на шпальтах газети, побачили світ ще дві книжки: альбом робіт карикатуриста Анатолія Казанського та праця редактора газети «День» Лариси Івшинної «Мої університети» [День. - 2006. - № 156. - С. 19; № 160. - С. 21]. Безумовно, що такий підхід таїть у собі багато приємних несподіванок, бо редакція «Дня» зуміла об'єднати навколо себе талановиту, інтелектуально спроможну автуру, здатну на справжній прорив не тільки у сучасній українській журналістиці, але й у духовному житті країни.

Але повернімося до книжки, рецензування якої ми обрали. Її поява, окрім усього іншого, засвідчує обов'язковість та дотримання свого слова - рис, притаманних редакції газети. Пам'ятається, як під час зустрічі з інтелігенцією м. Прилуки у травні 2004 р., коли всі перебували під враженням трагічно ранньої смерті Дж. Мейса, редактор газети п. Івшина запевнила аудиторію, що редакція підготує до друку збірник його журналістського доробку. Книга вийшла наступного року у значно ширшому форматі. У передмові сказано, що її поява - «наш моральний обов'язок. Вона - наш своєрідний пам'ятник. Книжка видана за особисті кошти журналістів газети «День». Хочемо, щоб вона дійшла до всіх українців, у кого жива душа...» (С. 6) *.

На обкладинці - обличчя Мейса: і таке, як воно поставало перед читачами у кожній з його знаменитих колонки, - і вже мовби пройнялося туманом, бо належить вічності, але вперто проступають рядки його текстів, немов підкреслюючи невмирущість слів російського письменника з київським корінням: «Рукописи не горять» - день ніколи не скінчиться.

За жанровим розмаїттям рецензоване видання переверщує все, що побачило світ у бібліотеці газети «День»: тут і автобіографія Дж. Мейса, і його наукові статті (переважно ті, що друкувалися в газеті), і колонки, і дотичні до голодоморної проблематики документи, і спогади про нього і, нарешті, докладна інформація про засідання «круглого столу» редакції із запрошеними рідними, друзями, однодумцями з приводу питання про вшанування пам'яті покійного журналіста. Але, оскільки всі сюжетні лінії об'єднані унікальною постаттю, то їхнє поєднання виглядає цілком природним і доречним.

Життєвий шлях Дж. Мейса добре відомий кожному, хто хоча б поверхово торкався проблеми вивчення теми голодомору. Головні його віхи: народився 18 лютого 1952 р. у м. Маскогі (штат Оклахома, США), закінчив Державний університет Оклахоми, магістратуру Мічиганського університету, в останньому деякий час викладав, потім став докторантом Інституту україністики при Гарвардському університеті (Кембридж, штат Массачусетс). Тут Мейс спільно з Р.Конквестом працював над проектом із вивчення українського голодомору. У 1986 - 1990 рр. він був виконавчим директором Комісії США з питань голодомору. З 1994 р. постійно мешкав в Україні, працював науковим співробітником Інституту етнополітики при НАНУ у Києві, професором політології Національного університету «Киево-Могилянська академія», з 1997 р. консультант і колумніст (автор постійної колонки) газети «День». Помер Джеймс Мейс 3 травня 2004 р. (С. 2 - 26), похований у Києві на Байковому кладовищі.

Було б несправедливо, звичайно, зводити весь науковий доробок американського історика тільки до історії голодомору, він - один з піонерів вивчення націонал-комунізму в Україні, але, саме досліджуючи найбільшу гуманітарну катастрофу українства, Мейс піднявся до планетарного рівня.

Концептуальні засади вченого у цьому питанні зводяться до декількох постулатів, до яких він постійно привертав увагу як представників наукових кіл, так, і що набагато важливіше, світової громадськості:

- голодомор - це геноцид, а отже, сучасне українське суспільство, усвідомлює воно цей факт чи ні, є постгеноцидним за своєю сутністю;

- голодомор - спланована акція по знищенню українського народу, бо паралельно з винищенням селян йшов «відстріл» інтелігенції, планомірно ліквідовувалися залишки автономії України;

- вина сталінського режиму - теоретика і практика даного геноциду - незаперечна і доведена;

- вина Сполучених Штатів Америки, європейських держав полягає у тому, що їхні уряди, маючи достовірну інформацію про масштаби катастрофи, не втрутилися, не хотіли вірити і знати, вичікували, втішалися брехливими повідомленнями продажних журналістів на зразок В.Дюранті;

- трагічний спадок 30-х рр. деформував суспільну свідомість, негативно позначився на світобаченні сучасних українців хоча б тим, що багато хто й чути не хоче про страхоття 1933 р, а дехто й виправдовує їх.

Тому постає невідкладне завдання перед мислячою частиною суспільства - ліквідувати ці негативні наслідки, насамперед у духовному житті. Важко не погодитися з американським дослідником: «Кожна душа - дорогоцінна й кожна душа, несправедливо та передчасно позбавлена життя, заслуговує, щоб про неї пам'ятали. Ми стали тим, чим є, не в останню чергу завдяки пам'яті, завдяки історії дізналися, хто ми такі, а завдяки простому ритуалу - запаленню свічки в пам'ять про тих, хто жив до нас, ми можемо підтвердити ту єдність культури, що існувала до нас, і того її продовження, яке ми хочемо передати своїм нащадкам. Найпростіші і найзвичайнісні люди заслуговують анітрохи не меншого, ніж великі. Ми їх не забудемо» (С. 282).

Постає закономірне питання, що ж все-таки змусило американського дослідника так рішуче змінити свою долю і переїхати до бідної, невлаштованої, замордованої цілою купою важко вирішуваних проблем новопосталої України? Звичайно, у нього були труднощі з працевлаштуванням (правда про голодомор, а точніше, різка критика політики США у ставленні до СРСР того трагічного 1933 року зачинила перед ним двері американських університетів), але ж були і є університети у Великобританії, Австралії, Канаді, інших англомовних державах... Чому Україна? На нашу думку, відповідь на це непросте питання дає один епізод з життя Мейса, шире, без прикрас, описаний ним самим. На початку 90-х рр. минулого століття, під час першого приїзду до України, його запросили поїхати з групою ентузіастів на Уманщину, щоб поставити чи не перший хрест в Україні на кладовищі, де були свого часу зариті померлі від голоду. Американець стояв мовчки, вдивляючись у ледь помітні горбки, кругом чатувала міліція, селяни прийшло мало - боялися влади, а він плавав (С. 22, 38). Ця дуже людська, природна реакція на безмірне, невимовне горе, мабуть, поріднила його з українським народом. До речі, ближче знайомство з американським світом мусить внести серйозні корективи у ті стереотипи, що стали створюватися внаслідок неконтрольованого панування на наших телеекранах голлівудських трилерів та бойовиків. Далеко не всі американці, мабуть, молодики зі сталевими м'язами і повною відсутністю емоцій. У газеті американських українців нашу увагу привернула замітка про конгресмена Д.Дейвіса, який відвідав українську громаду у Чикаго. Про нього повідомлено, що під час візиту до України, він поклавши квіти до пам'ятника жертвам Голодомору, постояв біля нього і заплакав... Тут же вміщена фотографія: сенатор є афроамериканцем, ймовірно, без жодної краплі слов'янської крові, але й без байдужості, на жаль, часто притаманної нам [Свобода. - 2006. - 20 січня. - С. 15].

Джеймс Мейс теж не соромився плакати, і тому вбитий голодом український світ визнав його своїм заступником і речником. Раз почувши цей поклик: «Ваші мертві обрали мене», він до кінця самовіддано йшов по цій важкій дорозі - з'ясування всієї страшної правди про трагедію. Це було сходження в пекло. Розливно, історик керувався і якимись іншими мотивами, але навряд, щоб це був холодний розрахунок, бо українські мертві, хай вибачать нам цей цинізм, ще нікому не приносили грошей.

У книжці багато сказано про особливий талант Мейса - історика, політолога, журналіста, синтезувати свої ідеї, роздуми, спостереження і викладати все доступно, образно і водночас інтелектуально насиченою мовою у стислому форматі. Не маючи змоги переказувати зміст його колонок, наведемо тільки деякі із заголовків: «Відчуття дежа ву», «Пам'ять про Бабин Яр», «Куди прямуєш, Україно?», «Кодекс Корделії», «Синдром Валуєва», «Ціна справедливості», «Безвідповідальність Заходу», «Українізація України» - усього 107 колонок, вміщених у рецензованому збірнику. У цих текстах привабливе і ерудиція автора, і виклик, і безстрашність, і іронія, і афористичність викладу, і таке глибинне проникнення у сутність речей, що аж дух перехоплює від очевидності і моторошності істини, яка розкривається перед тобою. Дж. Мейс умів писати правду і про Америку, і про Україну. Здається, він різкіше писав все-таки про першу: «Моя люба Америка» часто його сердила, про нашу країну, у якій дурниць робилося і робиться значно більше, він писав м'якше: у цьому виявлялося виховання і делікатність «Лицаря України».

Серед авторів спогадів про Мейса зустрічаємо прізвища людей, всій Україні відомих, колег-журналістів, представників західного світу - українців з діаспори та іноземців, які переймаються нашими проблемами. Знову ж таки варто відзначити, що й цей розділ за змістом дуже різномірний: від першої ґрунтовної спроби відомого українського історика С.Кульчицького

осмислити місце Дж.Мейса в сучасній історіографії голодомору до зворушливих спогадів про навіть поодинокі зустрічі з непересічною людиною. У цьому контексті привертаять увагу тексти журналістів газети «День». Найбільше враження справляють сторінки, написані вдовою Дж.Мейса. Історія «глибокого осіннього кохання» залишає глибокий слід у душі кожного, хто її прочитає. Мейс скрізь органічно вписувався у людське середовище: він був своїм в українському селі, у старовинному італійському місті Віченці (де проходив міжнародний конгрес) чи Парижі. Думається, що доречно буде згадати і про перебування подружжя Мейсів у Чернігові, хоча про це й не написано у книзі.

Дж. Мейс двічі відвідав наше місто. У травні 2002 р. він разом з дружиною - українською письменницею Н.Дзюбенко - милувався красою чернігівських каштанів, поспілкувався зі студентською молоддю, зустрічався з журналістами та істориками. Ми були приємно вражені простотою і доступністю американця, його невідомим інтересом до українців. Він, зокрема, розповів, що «першою любов'ю» в історії України для нього стали націонал-комуністи, а улюбленим українським діячем є Микола Хвильовий. У 2003 р. він приїздив до Чернігова у зв'язку з проектом видання збірки історичних нарисів «Чернігівщина incognita», ідею якого було запозичено у редакції газети «День». З цих рядків можна зробити ще один висновок: американський вчений брав активну участь у конкретних справах, спрямованих на реалізацію його ідей, зокрема, це стосується наміру заснування державної наукової установи, співробітники якої б організували й координували всю роботу по вивченню голодоморів. Його цілеспрямованість і наполегливість помітили й відзначили корифеї національної культури. З листа Олеся Гончара до правління Спілки письменників України від 12 червня 1994 р. довідуємося, що: «... створення в Києві Інституту Геноциду на чолі з вірним другом України доктором Мейсом вважаю дуже доцільним і вартим найактивнішої підтримки громадськості. Сподіваюсь, що новостворений Інститут буде Інститутом великої історичної правди, який донесе до світу довгозамовчувану трагедію України в її повному обсязі» (С. 429). Надії видатного українського письменника, як відомо, не справдилися: доктору Мейсу не судилося очолити таку потрібну наукову установу. Але хочеться вірити, що ця кричуща несправедливість - невинуватиме затягування зі створенням Інституту, - таки завершиться перемогою національно-демократичних сил. У стінах закладу будуть сконцентровані всі необхідні матеріали і продовжено вивчення проблематики, якій віддав своє життя Мейс.

Підсумовуючи, ще раз підкреслимо, що книжка про Дж. Мейса є одним з тих видань, яких гостро потребує наше суспільство. Вона необхідна в усіх українських бібліотеках, школах, вищих навчальних закладах (не тільки там, де вчать майбутніх журналістів), бо вчителю, інженеру, лікарю треба знати історію свого народу, а також долучитися до долі ширшої і гуманної людини. Взагалі, якщо знову звернутися до епіграфа, то треба відверто сказати, що Мейс є істинним представником тієї породи людей, які приходять у світ, щоб зробити його добрішим, чистішим, світлішим. Мабуть, найкращим Пам'ятником йому будуть не щирі слова, а продовження його справи - створення Інституту геноциду, видання повного зібрання творів вченого і громадського діяча. Варто було б також подумати про заснування премії імені Джеймса Мейса. Нею можна було відзначати кращі студентські роботи у царині тієї тематики, до дослідження якої доклав найбільше зусиль видатний учений і велика людина, що своїм життям поборював острівну психологію і мораль.

Сергій Квітницький

КРОКИ НАЗУСТРІЧ СОБІ НА ПАГОРБАХ ЖИТТЯ

Степан Лукасевич. На пагорбах життя. - Тернопіль: Джура, 2006.

«На небі повинні бути різні зірки», - так сказав філософ. Справді, інакше це - не небо. Кожна зірка - по-своєму неповторна та прекрасна. Те ж саме, як на мене, можна стверджувати і про сучасний літературний процес.

На жаль, більшість наших літкритиків зациклюються на гучних іменах (часом всоте переповідаючи одне й те ж), натомість чомусь ігнорують талановитих, цікавих авторів із «глибинки».

Проте книга письменника Степана Лукасевича «На пагорбах життя», яка нещодавно побачила світ, безперечно, заслуговує на увагу. Особливо мені сподобались оповідання та роздуми автора.

«Знаходжу для себе вільні, переважно вечорами і в недільні чи святкові дні, хвилини для зустрічей з думками й словом, які, дякуючи Богові, дедалі частіше й частіше приходять до мене. І тішу себе, і радий, що воно, слово, у мене є, що життя не дало деградувати моїй першій серйозній професії (пан Степан працював журналістом. - С.Д.), що маю, а найбільше - хочу сказати людям про наболіле. А чи зрозуміють вони мене - це вже другорядне. Для мене важливо, що я їм хочу сказати, бо роблю це щиро», - пише Степан Лукашевич.

Книга розрахована на широкий загал читачів. Власне, автор і ставив перед собою таке завдання. Нерідко про досить складні речі він пише напрочуд просто. Але його простота не позбавлена мудрості. У книги - позитивна, добра енергетика. Відчувається, що створила її людина високодуховна, віруюча.

Тут - немало зворушливого. Наприклад, в оповіданні «Інвестиції першого поцілунку». Буквально одним штрихом, якимось зовсім ненав'язливо і невловимо, говорить автор про таїнство першого кохання, бентежного та незабутнього. І яким же було здивування Івана, коли, здавалося б, назавжди загублена у далеких світах Оріся, через десятки років, так несподівано і оригінально нагадала про себе!

Степан Лукашевич - майстер діалогів. У книзі вони - органічні, самодостатні та справді дотепні:

- *Ти, Мироне, ніби прийшов до мене свататися сьогодні, - під'юджувала, чим і виручила чоловіка завжди весела Марина. - Чи не так?*

- *Як би то про мене, то було б легше, - зірвалося у нього з вуст.*

- *Ти про кого, Мироне? - напосідала, жартуючи, Марина. - Може, в тебе хтось з'явився, коли я ходила до сільської зради? - Ой, усміхнулася враз і, ніби виправдовуючись, виправила себе: - До сільської ради.*

(«Приречений»)

Вражає і оповідання «Інтриганки». Ніби скільки вже сказано про війну в Афганістані. Проте загибель молоді жінки, яка, захищаючи свою країну від нашествия чужинців, хотіла застрелити радянських бійців, - не може залишити байдужим жодного читача.

У текстах Степана Лукашевича - багато болісних роздумів про наше минуле, сьогодення і майбутнє. Він - чесний перед собою та іншими, розуміючи, який тернистий шлях попереду. Це усвідомлює і Панько Нечесаний, котрий прийїхав з Америки погостювати у сестри Лесі («Чиказьке гетто»): «Думки в голові Панька Нечесаного роїлися, як бджоли на пасіці. Суперечливі і млосно надокучливі. Вражало все. «До війни тут було ліпше», - думалось Панькові. Опатно доглянуті хатки-садиби, нероз'їджені сільські дороги кінця тридцятих стояли перед його очима, як картинки-спогади. Опрісніле його життя на чужині не мало тієї омріяної уяви про батьківщину. Вона різко розходилася з дійсністю. Навіть пливке прогріте серпневе надвечір'я якимось іншим промінням освітлювало охристі навкруги поля, золотавий захід сонця і сам край неба. Все це ніби штучне, обмертвіле і знелюднене. Не українське. Нагадливо чиказьке». І як підсумок цих міркувань: «Треба щось робити для України... Треба щось робити...»

Як українець, громадянин нашої держави і віруюча людина цілком згоден із думками, висловленими автором в його «Спотиканні» та «Великодні». Цікаво було читати про подивування німця Ганса Шнайдера, що прийїхав до українського села за... передовим досвідом («Заманливе бажання»). Степан Лукашевич зумів створити не надумані, а справді реальні, «повнокровні» персонажі підприємців та чиновників нової формації, які справді вболівають за Україну («Максималіст», «Заманливе бажання» та ін.). Власне, в цьому - неабияка цінність книжки. За будь-яких обставин, ми повинні бачити світло наприкінці тунелю. Інакше для чого взагалі по ньому йти?!

Суголосна мені і розмова Тараса з янголом смерті («Невідворотність»). Зворушило своєю людяністю та християнським прощенням оповідання «Звістка».

Можливо, на цьому варто було б поставити крапку. І видати окремою книжкою афоризми. Це - чудово, що автор написав стільки влучних і дотепних, часом дошкульно іронічних мініатюр. Проте, на мою думку, не варто в одній книзі поєднувати настільки різні розділи (оповідань та роздумів, афоризмів і поезії). Відверто кажучи, вірші особливого враження на мене не справили. Афоризми - цікавіші і парадоксальніші. Деякі я із задоволенням занотував собі на згадку: «Хто вгору йде, той рідко опускає голову вниз», «Хто сміється над собою? Сильний та впевнений у собі», «Брехня - як розпусна жінка: люблять усі, а заміж ніхто не бере», «Вибори -узаконена форма обману», «Український народ... узаконює свій вищий популістський орган - Верховну Раду. І не несе за це жодної відповідальності...», «Загадка: «Казка на одну ніч?» Відповідь: «Чужа жінка»...

Нерідко автор досить вдало трансформує народні приказки та прислів'я: «І зайцю інколи потрібен стоп-сигнал», «Часом і гарбузи на городі вагоміші за київського дядька», «Хто не ризикує - той ризикує ще більше».

Останній афоризм я вчитав у ще одній, новій публіцистичній книзі Степана Лукасевича «Кроки назустріч собі», де він демонструє непересічний журналістський талант. І хоч пан Степан вже тривалий час не працює у мас-медіа, без сумніву, він залишається гідним представником «четвертої влади». Адже його публіцистика - справді цікава і не скороминуша.

Отже, вітаю Степана Лукасевича з новим творчим доробком і щиро бажаю нових книг, які б допомагали вдячному читачеві робити на пагорбах життя мужні і мудрі кроки назустріч собі.

Сергій Дзюба

ЯТРАНЬСКА ГРОМАДА

Так називають себе письменники та науковці з усієї України і закордону, об'єднані навколо літературно-мистецького і громадсько-політичного журналу «Ятрань». Часопис має чітку концепцію - «сприяти реалізації творчих потенцій української глибинки - заради загального піднесення процесу українського державотворення».

І журнал таки активно підтримує талановитих літераторів та науковців, які мешкають у різних регіонах України, а також у діаспорі. Адже посереднім письменником можна бути і в Києві чи Парижі, натомість на хуторі Матіївка, в Бахмацькому районі на Чернігівщині, живе, на мою думку, один із найталановитіших і найвідоміших сучасних українських письменників Кость Москалець. Ось вам і «провінційний» Бахмач!

Часопис має свої представництва в Нью-Йорку, Києві, Харкові, Тернополі, Дніпропетровську, Кіровограді... А головний редактор журналу Сергій Ткаченко (поет, перекладач, публіцист), член Національної спілки письменників України, працює в Секретаріаті Організації Об'єднаних Націй у США.

Нещодавно побачило світ шосте число «Ятрані». Маємо кілька десятків справді цікавих, оригінальних публікацій, з-поміж яких, в першу чергу, вирізняється відук Сергія Ткаченка на «Денники» Петра Сороки. Власне, у такому контексті тексти Сороки ще ніхто не розглядав. Дослідники творчості пана Петра відзначали філософські асоціації «Денників», їх афористичність, відточеність стилю, блискуче неповторну пейзажну лірику та вражаючу оперативність автора щодо висвітлення сучасного літературного процесу. Натомість Сергій Ткаченко акцентує, що «Денники» - тексти глибоко віруючої людини, а саме - християнського письменника. Цілком згоджуюся: віра Петра Сороки - непоказна, ненав'язлива, але справжня.

Пану Петру нерідко дорікають «занудністю», але він - просто хороша людина, позбавлена задрощів, манії величі та прагнення скандальної слави за будь-яку ціну. Власне, цим він мені (та й не лише мені) і імponує. Пам'ятаю, як свого часу я протягом десяти років вів щоденникові записи. Їх назбиралося рівно десять товстих зошитів. Одного разу я все це уважно перечитав і благополучно спалив. Не жалкую: у разі їх публікації постраждало б немало талановитих людей. Хоч, звісно, деякі скандальні моменти, розписані дуже відверто, оприлюднені у той чи інший спосіб, зробили б моє ім'я значно популярнішим. Тільки мені така популярність не потрібна. Петру Сороці - теж. Це чудово розуміє і Сергій Ткаченко. Проте він не лише рецензує «Денники» свого колеги, а й крізь їх призму наводить немало навдивовижу цікавих міркувань та фактів із життя Ісуса Христа і Марії Магдалени.

Привертають увагу і публіцистичні нотатки Сергія Ткаченка «Від Ятрані до Прута» про свою подорож Україною (він пропагував журнал «Ятрань», активно спілкуючись з літераторами, освітянами, працівниками культури...). Уявляю, як фанатично треба любити свою справу, аби зважитися на таке подвизництво!

Зацікавили мене також Ігор Мойсеїв - своїм дослідженням «Св. Себастьян», Петро Сорока, Леся Степовичка, Віктор Женченко, Володимир Корнійчук, Володимир Бровченко, Володимир Капустін і Тамара Журба - поетичними добірками, Марина Павленко - чудовою прозою (!!!), Михайло Сидоржевський - статтею «Чужа хата - не своя», Всеволод Ткаченко дослідженням «Двомовність в Алжирі: найбільше соціальне зло й найглибша психологічна рана в душі алжирського народу», Олександр Шарварок - спогадом «Самітність» (про Олександра Тесленка, Івана Царинного та Івана Козаченка)...

Безперечно, часопис «Ятрань» має власне неповторне обличчя. Він не копіює інші видання і наполегливо робить свою справу, об'єднуючи українців по обидва боки Дніпра.

КВІТИ ДЛЯ ВИБАГЛИВИХ ЧИТАЧІВ

Юрій Ананко. Папороть у горщику. - К.: Смолоскип, 2006.

«Мир не об'ясняет, зачем. И тем хорош. Ибо каждый может привести в него свой собственный сокровенный смысл. Столы накрыты для всех», - переконують Марина і Сергій Дяченки. Я саме дочитував їхній роман «Преємник» (як на мене, один із краших) із циклу «Скитальці», коли надібав у своїй поштової скриньці «смолоскипівську» книжку Юрія Ананка.

Нарешті! На цю подію Юрій заслуговував давно - ще в тому ж таки 1996-ому, коли відзначився на «Смолоскипі» власною рукописною «Папороттю...», а Богдан Бойчук у «Світовиді» видрукував його, безперечно, талановиту добірку. З того часу вірші Юрія потрапляли до наших найкращих часописів («Березіль», «Кур'єр Кривбасу»), а ось із книжкою ніяк не залагоджувалося.

Але краще пізно, ніж ніколи. Тим більше, що «Папороть...» видана ошатно, читається легко (як то кажуть, на одному подиху). Власне, це -вельми оригінальна книжка. Бо складається з двох цілком самодостатніх, хоч і взаємно пов'язаних текстів: «Папороті...» Ананка передує великий за обсягом «Дека-діалог з Юрієм» Володимира Кашки. Причому Кашка, як завжди, несподіваний - він написав не традиційну в таких випадках передмову, а текст, якому навіть точне визначення не даси - такий собі еєй-денник про дивовижну дружбу двох письменників, їхнє спілкування протягом десяти років. Часто і вдало цитуються листи Юрія. Зараз уже важко уявити цю книжку інакшою - настільки органічно присутній у ній Володимир Кашка з його відвертою розповіддю про свого побратима (я б навіть так сказав), який мужньо долає всі випробування долі.

Вроджений церебральний параліч суттєво обмежив фізичні можливості Юрія, проте не скував його жагу до життя. Сильний математик і шахіст, відомий далеко за межами рідного Бахмача (його шахова композиція і в Америці друкувалася), невтомний футбольний уболівальник, з яким приязно вітається півміста. Інтелектуал, що чудово розуміється на музиці, кінематографі, літературі (українській та зарубіжній), самотужки вивчає іноземні мови: англійську, німецьку, французьку, іспанську...

«Жодних спекуляцій щодо мого фізичного стану. Бо не всупереч обставинам, а суто завдяки їм...», - наголошує Юрій в одному зі своїх листів до Володимира Кашки. А в іншому додає: «Свою інакшість у цьому світі усвідомлюю не як інвалід, а як поет. Поети ж тут, на цій землі, ще непотрібніші, ніж інваліди. А можливо, поетова потрібність і непотрібна...»

У «Папороті...» Юрія Ананка - багато любові: до мами (Галини Петрівни), сестри Наталки, брата-близнюка Олександра, свого друга Юрка Лантуха, до всіх знайомих дітей, яких він називає «янголи мої», дівчат та жінок. І в цьому немає нічого дивного, адже власне життя Юрій вважає даром Божим. Тому він - зовсім не озлоблений, а навпаки - привітний і добрий (настільки доброю може взагалі бути людина). Буквально на кожному кроці Юрій Ананко бачить істинну красу і прагне запам'ятати її для себе. Цим і щасливий!

У книзі - немало витонченої еротики. Адже, як і всемогутні маги Дяченків, справжній поет здатний творити дива. Його уява - нестримна, всепроникна і природна. Він може витворити будь-яку жінку і довести її до екстазу. Власне, себе - теж:

буцім:
заснула мила
і в мене під пахвою
холодним писком
наче кошеня
шукає прихисту й тепла
прозоре і легке
немов сніжинка
персо

Навіть, мандруючи зоряним небом, поет «полює» за Венерою: «Здавалося, ну це вже точно планета, але темнішало і виявлялося, що було то тільки Бетельгейзе Оріона чи Капела Візничого. І аж четвертої осені прозирнула вона мені на якусь мить з-поза листопадових хмар - сяйлива - незбагненно й заспокійливо, понад бентежжя, наче мрія».

І багато, здавалося б, таких звичних, навіть банальних речей у Юрія Ананка набувають

якогось особливого, містичного, сакрального значення. Ось - шарф: «Плетений з розпушеної прозористої «дарничанки», він був цупкий, мало не грубий - на око, а довкруг шії, яскраво-білий, щойно зі спиці, - виявився надивовиж м'яким, невагомим, ніжним, незавважно непримітно теплим, майже усвідомлювано затишним, як і цей гвалтовний, прихистливо-меланхолійний про нього спогад... Ольга в'язала його знічев'я впродовж двох імлісто-жовтих, мов давнє фото, листопадових вечорів, коли уроки на завтра вже вивчено, а до вечері залишати клас чомусь не хочеться».

Особисто мене вражають експерименти Юрія зі словом. Пише він повільно, раз по раз повертаючись до вже витвореного і нескінченну кількість разів заглиблюючись у текст - мов дбайливий садівник, що вболіває за кожну (найнепримітнішу!) квітку. Тому його епітети, метафори та порівняння запам'ятовуються своєю небанальністю. А десятки (якщо вже не сотні) Юрієвих словотворів могли б стати окрасою будь-якого українського словника!

Взагалі ж Юрій Ананко вимогливий не лише до власних текстів: «кожен з нас мав би кожного дня, до письменного столу сідаючи, народжуватися для мовлення вперше і створювати мову для себе». Можливо, когось шокують такі його міркування про «Вир» Григора Тютюнника: «Над Беєвою горою бочком висів молодик». - Який уранці може бути молодик? Що це? Прикро і гірко. І вже не знаю, чи далі читати?..»

Ось такий він - Юрій Ананко, який подарував нам свою «Папороть...» - ніжну, пристрасну та чарівно екзотичну, здатну зацвісти кожному, хто має чуйну та бентежну душу.

Звичайно, ця збірка прозових та поетичних мініатюр сподобається не всім. Проте далеко не кожен із нас заслуговує на таку книжку. Отже, вітаю з успіхом Юрія, «Смолоскип» і, звісно ж, його вибагливих читачів! Сподіваюсь, що незабаром з'явиться й друга книжка Ананка - рукопис, настільки мені відомо, готовий. Справа за видавцями...

Перечитав «Папороть...» і знову відкрив Дяченкових «Скитальцев», де одразу ж, у романі «Шрам», натрапив на гідну для завершення цього відгуку думку: «Не беда, если душа выжжена солнцем, страшнее, если ее опустошило пожарище. Не беда, если не знаешь, куда идешь, - хуже, когда идти уже некуда. Вставший на путь испытаний не сойдет с него, даже пройдя до конца... Ибо путь бесконечен».

